

✓

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

РАДЯНСЬКА ШКОЛА

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ЖУРНАЛ
ОРГАН МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР
РІК ВИДАННЯ СОРОКОВИЙ

10

ЖОВТЕНЬ

1 9 6 1

Видавництво «Радянська школа» 5/2 фсе

ЗАХОПЛЮЮЧІ ПЕРСПЕКТИВИ

Найвидатніший документ в історії людства — так характеризують проєкт нової Програми Комуністичної партії Радянського Союзу прогресивні люди всього світу. В проєкті дано глибоке і всебічне обґрунтування теорії і практики побудови комуністичного суспільства в нашій країні, урочисто проголошено, що сучасне покоління радянських людей буде жити при комунізмі.

«Перехід до комунізму, — вказується в проєкті, — передбачає виховання і підготовку комуністично свідомих і високоосвічених людей, здатних як до фізичної, так і розумової праці, до активної діяльності в різних галузях громадського і державного життя, в галузі науки і культури». Тому особливого значення партія надає питанням ідеології, виховання, розвитку освіти, науки і культури. В проєкті дано високу оцінку ролі школи, народного вчителя у навчанні і вихованні підростаючого покоління, поставлено конкретні завдання в галузі народної освіти. Все це зобов'язує науковців-педагогів розширити проблематику досліджень, підняти якість наукових робіт до рівня вимог нової Програми партії.

Комуністична партія ставить завдання — здійснити в найближчому десятиріччі обов'язкову середню загальну і політехнічну одинадцятирічну освіту для всіх дітей шкільного віку і освіту в обсязі 8 класів для тієї частини молоді, яка працює в народному господарстві і не має відповідної освіти, а в наступному

десятиріччі — забезпечити всім можливість одержувати середню освіту.

Необхідно вже тепер розробити на перше і друге десятиріччя нову сітку загальноосвітніх середніх політехнічних шкіл з виробничим навчанням, вечірніх (змінних) і заочних шкіл, а також спланувати розвиток сітки дошкільних закладів і шкіл-інтернатів так, щоб цілком задовольнити потреби трудящих у суспільному вихованні дітей дошкільного і шкільного віку.

Середня освіта, вказано в проєкті Програми, повинна забезпечувати ґрунтовні знання основ наук, принципів комуністичного світогляду, трудову і політехнічну підготовку школярів відповідно до зростаючого рівня розвитку науки і техніки, з урахуванням потреб суспільства, здібностей і бажань учнів, а також моральне, естетичне і фізичне виховання підростаючого покоління. В світлі цих завдань потрібно переглянути навчальні плани, програми, підручники й посібники і найближчим часом внести до них виправлення і уточнення, а де необхідно — створити нові. Слід вже зараз звернути особливу увагу на наукове обґрунтування обсягу того, що ми називаємо основами наук, розробити принципи відбору навчального матеріалу до шкільних програм з тим, щоб зміст середньої освіти відповідав вимогам суспільства і були забезпечені умови для його дальшого удосконалення в міру розвитку науки і техніки.

Провідним у навчанні і вихованні

підростаючого покоління має бути тісний зв'язок школи з життям, навчання з продуктивною працею учнів. Звідси випливає, що праця учнів і психологічна підготовка до неї повинні провадитись в науково обпунтованій системі, при правильно-му співвідношенні з розумовим, моральним, естетичним і фізичним вихованням в усіх ланках народної освіти.

При швидких темпах дальшого наукового і технічного прогресу, а також необхідності розвантаження учнів з метою охорони здоров'я і створення умов для всебічного духовного і фізичного розвитку підростаючого покоління потребу в підвищенні рівня середньої освіти не можна буде задовольнити в рамках учбового часу, який має у своєму розпорядженні школа. Тому педагогічна наука повинна вказати, як далі поєднуватимуться «класичні» і нові питання окремих галузей знань шкільної освіти. Доцільно також поставити експеримент з метою з'ясування можливості введення фуркацій в середній школі. Розгортання сітки шкіл-інтернатів у місті і на селі створює для цього сприятливі умови.

Особливої уваги заслуговує питання змісту освіти для дорослих, які працюють у народному господарстві і навчаються у вечірніх (змінних) або заочних школах. Навчальні плани і програми цих шкіл, очевидно, повинні задовольняти не тільки вимоги середньої освіти, але й нахили та інтереси учнів, їх бажання оволодіти скарбницею світової культури, поповнити свої спеціальні і загальнотехнічні знання. Один з можливих шляхів задоволення нахилів і бажань учнів у цьому напрямку — введення факультативних предметів, широке розгортання позакласної роботи, тісний зв'язок школи з усіма установами, які проводять культосвітню роботу серед трудящих.

Великий принцип комунізму — від кожного за здібностями, кожному по потребах — вимагає, поряд з посиленням виховної роботи, спрямованої на розвиток свідомого став-

лення до праці, громадських обов'язків, і значного посилення ролі школи у розвитку здібностей молоді людини. Ця важлива проблема педагогічної науки зараз майже не досліджується. Потрібно не тільки розробляти питання розвитку здібностей школярів у процесі навчання. Слід також ставити питання про розширення або створення сітки спеціальних шкіл для обдарованих учнів як у галузі мистецтва, так і в галузі математики, природничих наук. Ця ж проблема тісно пов'язана з другою важливою проблемою педагогічної науки — удосконаленням методів навчання, підвищенням самостійності та ініціативи учнів у набуванні знань.

Розв'язання проблеми удосконалення форм і методів навчально-виховної роботи в школі потребує розширення і поглиблення наукових досліджень з таких основних питань: форми і методи взаємозв'язку вивчення основ наук з продуктивною працею учнів; шляхи забезпечення свідомого засвоєння учнями знань з основ наук, підвищення їх активності у навчанні, перетворення знань в особисті переконання; використання технічних засобів навчання (кіно, радіо, телебачення) та ін.

Найближчим часом слід подолати відставання в науковому обґрунтуванні особливостей навчальної роботи в школах-інтернатах, вечірніх (змінних) і заочних школах, посилити увагу до вивчення специфіки навчання учнів старших класів.

Дальше удосконалення виробничого навчання, передбачене в проекті Програми, вимагає перегляду змісту, форм та методів його організації і проведення. Зокрема глибокого дослідження потребують такі проблеми, як політехнічне навчання, його зміст і завдання в умовах бурхливого технічного прогресу; удосконалення системи виробничого навчання в напрямі узгодження загальної і професійної підготовки учнів; наукове обґрунтування номенклатури спеціальностей і змісту виробничого навчання з урахуванням перспектив розвитку про-

мислового і сільськогосподарського виробництва; особливості організації виробничого навчання в школах-інтернатах; зміст, форми і методи підвищення професійної кваліфікації учнів у вечірніх (змінних) та заочних школах і т. д.

Визначені у проекті Програми партії завдання в галузі ідеологічної роботи, формування комуністичної свідомості ставлять нові вимоги перед школою, комсомольськими і піонерськими організаціями в справі виховання підростаючого покоління. Почесний обов'язок науковців-педагогів—озброїти школу, вчителя, піонервожатого науково обгрунтованими педагогічними працями, які б дали змогу побудувати весь процес комуністичного виховання шкільної молоді у відповідності з вимогами Програми, забезпечити не тільки усвідомлення морального кодексу будівника комунізму, але й безумовне його виконання.

Іntenсивно розвиваючи теоретичні дослідження в галузі комуністичного виховання підростаючого покоління, потрібно на їх основі створити фундаментальні праці з педагогіки, психології та всіх методик навчання і виховання. Центральне місце серед цих праць належатиме науковому курсу сучасної радянської педагогіки, побудованому на основі марксистсько-ленінського вчення про освіту й виховання, положень нової Програми КПРС.

Всі ці проблеми педагогічної науки, що впливають з проекту Програми КПРС, жваво обговорювалися на відкритих зборах партійної організації Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР. Палко схвалюючи проект нової Програми, партійні збори закликали комуністів і весь колектив інституту піднести якість наукових досліджень на рівень зрослих вимог, забезпечити дострокове виконання державного плану наукової роботи. Було прийнято ухвалу про потребу привести у відповідність з вимогами нової Програми КПРС проблематику досліджень, внести уточнення і зміни в плани науково-дослідної ро-

боти інституту і перспективний план розвитку педагогічної науки в Українській РСР.

Виконуючи це рішення, відділи інституту приступили до уточнення плану наукових досліджень на 1962 рік і перспективного плану розвитку педагогічної науки. Рада по координації наукової діяльності в галузі педагогічних наук в Українській РСР, створена при інститутах педагогіки і психології, звернулася з листом до всіх університетів, педагогічних інститутів, інститутів удосконалення кваліфікації учителів з проханням подати свої пропозиції по уточненню перспективного плану розвитку педагогічної науки і проблематиці досліджень на найближчі 20 років.

Колектив інституту висунув ряд пропозицій до проекту Програми КПРС. Зокрема, в пункті проекту Програми, де говориться про розвиток науки, перед останнім абзацом підпункту «а» пропонується записати таке:

«З метою здійснення загального обов'язкового середнього навчання, підготовки висококваліфікованих спеціалістів для різних галузей народного господарства і наукового обгрунтування системи виховання промадян — будівників комуністичного суспільства треба значно розширити дослідження в галузі педагогічних наук. Педагогіка, методика, психологія повинні вказати найбільш досконалі шляхи формування всебічно розвинених, активних будівників комунізму, шляхи засвоєння і творчого використання ними знань основ наук, техніки, мистецтва в інтересах трудящих».

Пункт «Поліпшення побутових умов сім'ї і становища жінки. Утримання дітей та непрацездатних за рахунок суспільства» доповнити таким абзацом:

«З метою створення умов для нормального фізичного розвитку підростаючого покоління в усіх дитячих установах буде повністю забезпечене медичне і медико-педагогічне обслуговування дітей і підлітків».

Висувалася пропозиція і про те, щоб передбачити для жінок ряд

пільг щодо тривалості робочого дня, відпусток після пологів для догляду за дитиною, а також про надання переваг для молодожонів у забезпеченні їх житлом.

Величезні завдання в галузі народної освіти, поставлені в проекті Програми КПРС, вимагають залучення ширшого кола науковців до досліджень актуальних питань педагогічної науки. В зв'язку з цим доцільно було б, на нашу думку, в найближчі роки реорганізувати науково-дослідні інститути педагогіки і психології в Академію педагогічних наук Української РСР, поступово створюючи такі її інститути:

1962 рік

Науково-дослідний інститут професійної освіти;

Науково-дослідний інститут дефектології.

1963 рік

Науково-дослідний інститут загальної і політехнічної освіти;

Науково-дослідний інститут теорії і методів комуністичного виховання;
Видавництво АПН УРСР.

1964 рік

Науково-дослідний інститут теорії та історії педагогіки;

Науково-дослідний інститут дошкільного виховання.

Для вивчення закономірностей радянської педагогічної науки потрібно також створити в республіці школи-лабораторії при відділах науково-дослідних інститутів педагогіки і психології УРСР або при інсти-

тутах майбутньої Академії педагогічних наук і проблемні лабораторії з різних галузей педагогічної науки при цих же науково-дослідних установах, педінститутах і університетах.

Зростання ролі школи і учителя в суспільному вихованні підростаючого покоління потребує докорінного поліпшення справи підготовки і підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Необхідно створити при Міністерстві освіти УРСР спеціальний науково-методичний центр, в обов'язок якого входили б наукова розробка питань педагогічної освіти, узагальнення і популяризація кращого досвіду університетів, педінститутів, педучилищ, інститутів удосконалення кваліфікації учителів.

Захоплюючі перспективи побудови комунізму в нашій країні викликають у всіх радянських людей почуття гордості за свою Батьківщину, рідну Комуністичну партію, прагнення внести гідний вклад в успішне здійснення нової Програми КПРС — Комуністичного Маніфесту епохи побудови комунізму.

Ідеї Програми дають науковцям-педагогам нове творче натхнення, вони є джерелом дальшого могутнього піднесення радянської педагогічної науки.

*О. М. РУСЬКО,
член-кореспондент АПН РРФСР,*

*В. І. ЧЕПЕЛЄВ, доцент
(Науково-дослідний інститут педагогіки УРСР).*

ВИХОВУВАТИ ЛЮДЕЙ КОМУНІСТИЧНОГО ЗАВТРА

У проекті Програми КПРС проголошено: нинішнє покоління радянських людей житиме при комунізмі. Це значить, що ті, кого зараз вчить і виховує школа, повинні вступити у життя людьми з комуністичними рисами характеру, комуністичною мораллю, озброєні знаннями і вміннями, що відповідатимуть високому рівню техніки та культури комуністичного суспільства.

Кожен з нас, працівників народної освіти, повинен з цього зробити для себе цілком конкретні висновки. Педагогічна громадськість нашої області, вивчаючи положення проекту Програми в галузі виховання і освіти, критично оцінює діяльність навчально-виховних закладів, органів народної освіти — чи на рівні вони цих великих завдань?

Аналізуючи роботу наших шкіл,